

EV SATIŞIYLA İLGİLİ BİR KÜLTEPE TABLETİ İLE ETÜDLÜK TABLETLERDE GEÇEN YER ADLARI VE KÂRUM NAHRİA

NAFİZ AYDIN, M.A.

1947'lerden bugüne kadar geçen zaman içerisinde Kültepe'de T. Özgüç başkanlığında yapılan kazılarda yaklaşık 15.000 kadar eski Asurca tablet ele geçmiştir¹. Yazılı vesikalardan edindiğimiz bilgilere göre, yalnız ticaret yapmak amacıyla gelen ve Anadolu içlerine kadar yayılan Asurlu tüccarlar Kârum ve Wabartum gibi zamanına göre çok iyi işleyen idari teşkilatlara sahiptiler². Bugüne kadar neşredilen tabletlerde geçen Kârum ve Wabartum'ların yerleri Kâniş'in dışında henüz tesbit edilemediğinden, Asurlu tüccarların Anadolu'daki yayılış sahasını kesin olarak göstermemiz bugün için mümkün değildir. Bu bilinmeyenlerin yanında ev "É-bêtum", tarla "GANA-eqlum" ve depo "maškânium" gibi taşınmaz malların satışıyla ilgili çok az sayıda tabletin bulunması, son zamanlardaki ilgiyi bu yöne çekmiş, C.Günbattu ve S.Bayram Belleten'in çeşitli sayılarında ev satışlarıyla ilgili tabletler üzerindeki çalışmalarını olanakların elverdiği ölçüde sürdürmüşlerdir³.

Gerek bu konudaki çalışmalara yardımcı olmak ve gerekse 1978 yılı kazı mevsimi sonunda Kayseri Müzesine bırakılan etüdlük tablet parçalarının bazıları üzerinde geçen yer adlarının ışığı altında hem ticaret yollarını ve Kârum Nahrîa'nın kesin yerinin nerede olabileceği sorusunu açıklığa kavuşturmak ve hem de Kayseri Müzesinde bulunan ve ev satışlarıyla ilgili bir metin ile biz de bu dar alandaki çalışmalara katılmak istiyoruz⁴.

¹ b. S. Bayram, Bel. LV/213, 297.

² B. Landsberger, AO 24,8.

³ b. C. Günbattu, Bel. LIII/206, 51-60, Ev satışlarıyla ilgili 5 Kültepe tableti ve bunlardan çıkan bazı sonuçlar, S. Bayram, Bel., LV/213, 297-313, Taşınmaz mallar hakkında yeni Kültepe tabletleri.

⁴ Kayseri Müzesinin 337 env. numarasında kayıtlı olan bu tablet 1932 yılında satın alma yoluyla müzeye kazandırılmış olup 4.4×5×2. 8 cm. dir.

No. 1 (Kayseri 337)

Öy. 1	18 GÍN kaspam ší-im bé-tim	— 18 Şeql gümüşü — evin satış fiyatını
3	Ki-kar-ša-an a-na A-ta-a kaspam iš-qúl	— Kikaršan ⁵ — Atā'a ya gümüş olarak — ödedi.
6	ša a-na bé-tim i-tù-ru	— Kim eve (satış ile ilgili olarak) — geri dönecek olursa,
K. Ay. 9	l ma-na kaspam i-ša-qal İĞİ Pè-ru-a İĞİ [Ha-] ar-za	— 1 mina gümüşü — ödeyecek. — Tanık : Perua ⁶ , — tanık : Harza ⁷ ,
12	İĞİ [Tár-] na-na-lá İĞİ A-lá-ki-ar İĞİ Kà-nu-nu	— tanık : Tarnanala, — tanık : Alakiar, — tanık : Kanunu,
15	İĞİ İ-lá-li	— tanık : İlali

6 tanığı bulunan bu ev satış belgesinin benzerlerinden hiç bir farkı yoktur. Zamanımızda da olduğu gibi satıştan caydırıcılığı önlemek amacıyla bu tür vesikalarda her zaman yapıldığı gibi 18 Şeql gümüşe karşılık, 1 mina gümüşü ödeme zorunluluğu getirilmiştir.

Bunları böylece çok kısa bir şekilde dile getirdikten sonra, şimdi yurtdışında sözünü ettiğimiz etüdlük tabletlerde geçen yer adlarına ve Kārum Nahria'ya dönebiliriz.

⁵ Kikaršan bu devre ait metinlerde Kikaršen olarak da geçmektedir. Bunun için b. E. Bilgiç, *Anatolia* 8,154, C. Günbattu, Bel., LI/199 Kt.g/t 42, 33. Toplamış olduğum malzemenin çoğu, bu malzeme içinden en önemlilerini seçmeyi ve yalnız bunlar üzerinde durmayı zorunlu kılıyor.

⁶ Pè-ru-a/wa eski Asurca metinlerde şahıs adı olarak çok sık geçmektedir. b.Pè-ru-wa DUMU Wa-lá-ah-ší-na KTS 46, 23, Ba-ba-lá DUMU Pè-ru-a TC 68, 4 vd. Fakat bunun yanında ve bu devre ait metinlerde hiç bir yerde Pè-ru-a/wa adında bir şehrin varlığına bugüne kadar rastlanmamıştır. Bu nedenle C. Günbattu'nun Bel. LI/199, Kt.g/t 42 1-8 de "Yeniden işlenen bir Kültepe tableti" başlıklı makalesinde sözünü ettiği "Peruwa" şehri küçük bir yanlışlık olmalıdır. Kar. Pè-ru-wa ... i-na Kà-ni-iš "Peruwa Kāniš'tedir" 11-12, 2 qá-qá-da-tum i-na a-lim^k Pè-ru-wa "İki kişi Peruwa şehrinde dir." 39-40.

⁷ Eski Asurca metinler üzerinde çalışırken bilinmesi ve yapılması gereken konuların başında, metinlerde tahribat nedeniyle eksik olarak görülen boş yerlerin ve özellikle şahıs adlarının tamamlanması gelmektedir. Bu cümleden olmak üzere S. Bayram ve E. Bilgiç tarafından boş bırakılan yerleri [Sà-we] da-šu ve KİŞİB Šál-ma-A-šur DUMU [i-tur₄-i-lí] şeklinde tamamlamak hiç de zor değildir. Kar. Bel.LV/213 1,24, AKT 8 Z. 3, Sà-we-da-šu DUMU Ša-ra-pú-nu-wa Kay. 308 9-10, b. TMH 1,360,8.

1947 yılından zamanımıza kadar aralıksız T. Özgüç'ün başkanlığında Kültepe'de yapılan kazılara 1978 yılında höyüğün Kârüm kısmında devam edilmişti. O yıl yapılan kazılar süresince meydana çıkarılan pekçok kıymetli keramik eşya yanında bol miktarda çivi yazılı eski Asurca tabletler de ele geçmişti. Bu tabletler, her kazı sonunda olduğu gibi, üzerlerinde çalışmalar yapılabilmesi için Ankara'ya götürülmüşler, fakat bazı küçük tablet parçaları 20.10.1978 tarihinde Kayseri müzesine bırakılmıştı⁸.

Kültepe kazılarına Kayseri müzesinden Bakanlık Temsilcisi olarak katılan H. Özkeski'nin vermiş olduğu bilgilere göre bu tablet parçalarının bazılarının I/b tabakasının altına rastlayan yıkıntı halindeki toprak içerisinde ve tahrip edilmiş bir yol üzerinde bulunmasına karşın, bir kısmı da II. tabakada 3×4 m² lik bir alan içerisinde bulunmuşlardır. Bilindiği gibi Kültepe kazılarında şimdiye kadar dört yapı katı tesbit edilmiştir. Bunlardan I. tabaka üstteki a ve alttaki b olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. I/b tabakasında bulunan hemen hemen 50 kadar tablet ayrı tutulacaktır⁹.

Kültepe'de bulunan yazılı vesikalar devrin ticaret hukuku yönünden olduğu kadar, ticaret yolları ve merkezleriyle, eski Anadolu'nun coğrafyası yönünden de çok önemlidirler. Bugüne dek yayınlanmış olan Kültepe tabletlerinde pekçok ticaret merkezinin adı geçmektedir¹⁰. Bu merkezlerden Kâniş'ten başkasının yeri ise ne yazık ki bugüne kadar kesin olarak saptanamamıştır. 1947 lerden buyana Kültepe'de sistemli bir şekilde yapılan kazılarda bulunan eski Asurca tabletleri okuyup incelemeyen, eski Anadolu'nun coğrafyasını açıklığa kavuşturmak da olanaksızdır. Ne var ki Anadolu Medeniyetleri müzesinde bulunan bu devre ait binlerce tablet meslektaşlarımızın çalışma prensipleri sonucu şimdiye kadar neşredilememiştir¹¹. Gerek eski Anadolu coğrafyası ve gerekse o devrin genel kültürü

⁸ Gerek tablet parçalarını incelemek üzere Kayseri Müzesine getiren ve çalışmalarım sırasında bana tablet parçaları hakkında gerekli bilgileri veren arkadaşım H. Özkeski'ye ve gerekse bu tablet parçaları üzerindeki çalışmalarına izinleriyle olanak sağlayan Hocam T. Özgüç'e teşekkür ederim.

⁹ Bunun için b. T. Özgüç, Kültepe Kazısı raporu 1949, 6-7, A. Goetze, Kleinasien, 70.

¹⁰ Kısaltmalar için b. K. Hacker, An.Or. 44 Abkürzungen XI-XII.

¹¹ Ankara Kültepe Tabletleri/Ankaraner Kültepe-Tafeln 1990 ile başlayan yayınlar serisi bundan sonra bu yöredeki çalışmalara ışık tutması bakımından çok önemlidir.

yönünden çok kıymetli olan bu tabletlerin, çivi yazılı kopyaları halinde neşredilmesinde bile metinlerde geçen birçok ticaret merkezinin yerlerinin saptanması açısından burada sayılamayacak kadar faydalar vardır.

1975 yılına kadar Eski Önasya dilbilimcileri Hititçe metinlerin yalnız Boğazköy'de bulunduğu inanıyordu. Fakat 1975 yılında T. Özgüç başkanlığında Maşat Höyük'de yürütülen kazılarda da bol miktarda Hititçe tablet bulduktan sonra denebilir ki Anadolu'da daha pekçok höyük bulunmaktadır ve buralarda da araştırmalar yapılacak olursa büyük bir olasılıkla çivi yazılı tabletler bulunabilir¹².

Bu düşünceleri doğrulamak bakımından 1977 yılının Ekim ayı başlarında Yangın Söndürme memuru M. Kebapçı tarafından Kayseri müzesine getirilen eski Asur lehçesiyle yazılmış Kültepe kökenli bir mektubu burada örnek olarak gösterebiliriz¹³. M. Kebapçı'nın söylediklerine göre bu tablet Boğazlıyan köylerinde çobancılık yapan bir kişi tarafından, o bölgede bulunmuştur¹⁴. Tablet müzeye getirildikten çok sonra Kültür Müdürü M. Çayırdağ ve Müze Müdürü H. Kodan'ın çağdışı tüm engellemelerine karşı 25 Mayıs 1978 tarihinde Boğazlıyan'a bağlı Yoğunhisar köyü yakınında bulunan Höyüktepe üzerinde ve etrafındaki tarlalardan toplamış olduğumuz keramik parçalarıyla, bölgede yapmış olduğumuz araştırmalardan edindiğimiz bilgilere göre burada Eski Tunç'tan (M.Ö. 2500-2000) başlayarak Bizans'a kadar, Bizans da dahil olmak üzere devamlı bir yerleşimin varlığı saptanmıştır¹⁵. Gerek höyük üzerinde ve gerekse etraftaki tarlalarda definciler ya da köylüler tarafından yapılmış olan bir takım tahribatlar görüldüğünden, o yıllarda, özellikle kazı dışı antikacılar tarafın-

¹² T. Özgüç, Maşat Höyük kazıları ve çevresindeki araştırmalar, 11 vd., S. Alp, Maşat Höyük'te keşfedilen Hitit tabletlerinin ışığı altında yukarı Yeşilirmak bölgesinin coğrafyası hakkında, bel. XLI/164, 637-647.

¹³ 77/545 env.nolu bu tablet Kayseri Müzesinde bulunan diğer mektuplarla birlikte daha sonra neşredilecektir.

¹⁴ Edindiğimiz bilgiler ve yapmış olduğumuz denemelerden sonra denebilir ki köylüler veya antikacılar müzelere getirdikleri eserlerin buluntu yerleri hakkında ilgililere hiçbir şekilde bilgi vermek istememektedirler. Ya da definciler bazı hallerde eserlerin buluntu yerleri için öyle yer adları vermektedirler ki, buralarda değil insan, diğer bazı canlıların yaşamış olmaları bile olanaksızdır.

¹⁵ Yoğunhisar köyü Boğazlıyan'dan hemen hemen 18 Km. kuzey-batıda bulunmaktadır. Köye, Boğazlıyan-Sarıkaya asfaltının 2 km. sinden kuzey-batıya yönelen stabilize bir yol ile ulaşılabilir. Asfalt ile köy arası 7 km.dir. Sulak ve verimli bir araziye sahip olan ve kuzey-güney yönlerine doğru genişlemekte olan Yoğunhisar köyünde evlerin temelleri taş ve duvarları bir metreden sonra kerpiç ile yapılmış olup tipik orta Anadolu evlerinde olduğu gibi üstleri toprak dam ile örtülüdür.

dan Kayseri'ye ve bölgedeki diğer müzelere getirilen arkeolojik eserlerin buralarda bulunabileceğine inanmak gerekiyor. Bu durum yukarıda sözünü ettiğimiz bu bölgede çobancılık yapan bir kişi tarafından bulunan çivi yazılı tablet için de söz konusudur.

Aşağıda yalnız çivi yazılı kopyalarını vereceğimiz tablet parçaları üzerinde Kâniş, Puruşhatum, Timilkia, Turhumit ve şalatuwar gibi birkaç yer adı geçmektedir. Bunlardan Kâniş'ten başkasının yeri ne yazık ki bugün için belli değildir. Fakat çivi yazılı kaynaklarda çeşitli bir takım üretim yerleri veya kültür ve ticaret merkezleri olarak geçen ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde karşılaştığımız höyüklerden hangisine ait olduklarını bilmediğimiz bu ticaret merkezlerinin yerlerinin saptanması konusu da, yukarıda söylediğimiz gibi herşeyden önce yeni bir takım arkeolojik ve dolayısıyla filolojik buluntulara yol açacağından çok önemlidir.

Büyük bir kısmı Kayseri'nin 25 Km. kuzey-doğusundaki Kültepe'de bulunan ve Asurlu tüccarlara ait olan çeşitli alım ve satım belgeleriyle ticaret sahiplerinin oturdukları büyük ticaret merkezleri ve tüccarların kervanlarıyla takip ettikleri yollar ve uğradıkları pazar yerleri hakkında bizleri daha çok aydınlatan ticari mektuplardır. Bu ticari mektuplarla çivi yazılı diğer kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Kâniş o zamanlarda bir ticaret yoluyla Asur'a bağlı bulunuyordu¹⁶. Bu yol hakkında bugüne kadar çeşitli yerlerde neşredilmiş olan Kültepe tabletlerinden yeterli ve açık bilgiler edinmek kolay olmasa da, E. Bilgiç, A. Goetze ve P. Garelli çivi yazılı kaynaklara dayanarak bazı açıklamalarda bulunmuşlardır¹⁷. Metinlerden edinilen bu bilgilere göre Asur'dan başlayarak Kâniş'e kadar yaklaşık 1000 km. olan ve daha çok kullanılan bir yol kuzey Suriye'den geçtikten sonra Birecik yakınlarında Frat'ı aşarak K. Maraş'a ulaşmakta ve buradan kuzey-batı yönünde ilerleyerek Gönsun üzerinden Kâniş'e varmaktaydı¹⁸.

E. Bilgiç'e göre Asur'dan gelen yol Anadolu topraklarına girdikten sonra birkaç yoldan Kâniş'e ulaşmaktaydı¹⁹. Bunlardan birisi K. Maraştan başlayarak Göksun, Kemer ve Sarız üzerinden Zamantı ırmağını geçerek Kâniş'e yöneliyordu.

¹⁶ Bugüne kadar neşredilen Kültepe tabletlerinin yeri için b.K.Hecker, An.Or. 44, Die Texteditionen 2-8.

¹⁷ E. Bilgiç, Afo 15, 1945-51, 27 vd., A. Goetze, Kleinasien, 67 vd. P. Garelli, Les assyriens en cappadoce (=AC), Paris 1963.'P'¹⁸ A. Goetze, Kleinasien, 72.

¹⁸ A. Goetze, Kleinasien, 72.

¹⁹ Afo 15, 1945-51, 27 vd., Bel. X/39, 381-423.

İşte, yukarıda sözünü ettiğimiz aşağıdaki tablet parçaları üzerinde geçen yer adlarının da bu yol kavşakları üzerinde aranması gerekmektedir²⁰.

1. Puruṣhatum

Çivi yazılı metinlerde değişikliğe uğramadan daima Pu-ru-uş-ha-tum şeklinde yazılan bu şehir, o zamanlarda önemli bir ticaret merkeziydi²¹. E. Bilgiç'in Bel.X/39, 387 de belirttiği gibi ticari bir seyahat sırasında yapılan masrafların kaydedildiği bir metinde Kāniš-Wašhania-Nenaša-Ulama ve Puruṣhatum sırası vardır ve Puruṣhatum Kāniš'ten 4 günlük yol uzaklığında bulunmaktadır²². OİP 27,54 metnine göre yine Kāniš'ten başlayarak Wašhania ve Mallita üzerinden Wahšušana'ya varıldığı kaydedilmektedir. Yani Wahšušana'ya giden yol Wašhaniada başka bir yöne ayrılmaktadır. Bunun kuzeye doğru değil, fakat büyük bir olasılıkla güney-batıya sapmış olması düşünülebilir. Çünkü Kāniš-Nenaša yönü gözönünde tutulacak olursa, güney-batı yönüne giden ve ancak 4 duraklama ile Puruṣhatum'a ulaşan böyle bir yolun ucunun Tuz gölünün güney-batısına kadar uzanacağı ve Puruṣhatum'un gerçekten buralarda bir yerde aranması düşüncesi akla yakın gelmektedir. Bu tezin doğruluğunu göstermek bakımından Puruṣhatum ile Wahšušana'nın bir çok metinlerde birarada geçtiklerini ve özellikle KTH 1 metnine göre birbirlerine çok yakın olduklarını söyleyebiliriz. Burada söylenmesi gereken diğer önemli bir konu da, Puruṣhatum'un çivi yazılı kaynaklarda māt Puruṣhatim şeklinde bir ülke adı olarak geçmesidir²³.

2. Tilmilkia

Tilmilkia'nın özellikle Kültepe metinlerinde oldukça sık ve Hitit metinlerinde de birkaç yerde geçmesine karşın yerini doğruya yakın bir şe-

²⁰ b. Harita 1.

²¹ Bu şehir Hititçe metinlerde hem Puruṣhanda ve hem de Parṣuhanda yazılışlarıyla da geçmektedir. Bunun için b. Garstang, *Index*, 12. Kar. i-na [Pu-ru-uş-] ha-tim 3, 1-2.

²² TC III 165:

iš-tù Kā-ni-iš a-dí Wa-aš-ha-ni-a ag-mu-ur 3-4,
iš-tù Wa-aš-ha-ni-a a-dí Ne-na-ša-a ag-mu-ur 11-12,
iš-tù Ne-na-ša-a a-na Ú-lá-ma ag-m-ur 22-23,
iš-tù Ú-lá-ma a-dí Pu-ru-uš-ha-tim ag-mu-ur 29-30.

²³ KTH 1, 14: a-na A-šur-na-da qí-bi'-ma um-ma Í-dí-ištar-ma ki-ma ma-at Pu-ru-uš-ha-tim lu Wa-ah-šu-ša-na ša-ah-a-at-ni "Aššur-nada'ya söyle, İdi-Istar söyle (der): Puruṣhatum ülkesi veya Wahšušana ayaklanma halinde olduğuna göre".

kilde tesbit etmek olanaksızdır²⁴. Çünkü Kültepe tabletlerinde çok defa yalnız başına ve bazen de özellikle yün alınıp satılan bir şehir olarak geçmesine karşın ne yazık ki yollarda yapılan konaklama ve masraflara ait listelerde hiç görülmemektedir. Buna karşılık TC 81,44, II 27,16 metniyle, Kârum'larda ticaret için dolaşan Asurlu Puzazu'nun Kâniş'te oturan yerli karısı Lâmaşa'ya yazdığı bir mektubu oluşturan TC III 98,6 metninden, burasının Sivas ile Malatya arasındaki bölgede ve hatta biraz daha güneyde olabileceğini söyleyebiliriz. Kt.78/Et.118,8-10 daki tablet parçası üzerinde ise: i-nu-mî KASKAL^{um} iš-tù Tî-mî-il₅-ki-a a-na Kâ-ni-iš is-ri-du-ni "Kervan Timilkia'dan Kâniş'e uğurlandığı zaman" ifadesi geçmektedir. Bu metin parçasına göre Timilkia'nın doğrudan doğruya Kâniş ile bağlantısı bulunmaktadır. Başka bir deyimle Timilkia ile Kâniş arasında başka bir istasyon bulunmaktadır. A. Goetze, Hahhum, Harana, Şamuha, Timilkia ve Tekarama gibi şehirlerin yerlerinin yukarı Kızılırmak ile yukarı Frat arasındaki bölgede aranması gerektiğini söylemektedir ki bu tez araştırılmaya muhtaçtır²⁵.

3. Turhumit

Bugüne kadar neşredilen birçok Kültepe tabletinde geçmesine karşın, iyi cins bakır çıkarılmasında önemli bir yeri olan Turhumit'in bulunduğu yer hakkında da yeterli bilgi edinememiş olmamız kötü bir talihsizliktir. Kültepe tabletlerinde daha çok Wahşuşana ve Şalatuwar'dan önce sayıldığından ve Puruşhatum'un da çok defa bunlarla birlikte geçmesine rağmen Turhumit'in bu üç şehre yakın olmadığı sonucuna varılmıştır²⁶. A. Goetze burasının Merzifon ile Boğazlıyan arasındaki bölgede olacağını kabul etmektedir²⁷. BİN IV 70 metninde geçen "başka bir yoldan" kaydı ile veri-

²⁴ Bel. X/39 An. 53. Geçtiği yerler için kar. a Tî-mî-il⁵-ki-a li-li-kaḡ İCK I 150, 16-17, 5 GİN GUSKİN a-na ru-ba-im Tî-mî-il⁵-ki-a-i-im KTP 442, 1-3, ú KÜ. BABBAR^{ap}-šu-nu i-ta-ba-al a-na Tî-mî-il₅-ki-a té-i-ir-tî i-ta-lá-ak KTS 30, 32-34. a Tî-mî-il₅-ki-a "Timilkia'ya", i-Kâ-ni-iš "Kâniş'te". Bilindiği gibi eski Asurca metinlerde ana ve ina bir lehçe farkı olarak çok defa a- ve i- olarak yazılmaktadır. Bu nedenle C. Günbattu'nun Bel. LI/199, Kt.g/t 42,4 de sözünü ettiği i-kâ-ri/İkkarum şahıs adı çok yanlışdır. Bunu i-Kâ-ri-im (=i-na Kâ-ri-im) şeklinde düşünmek ve "Kârum'da" olarak tercüme etmek gerekmektedir.

²⁵ A. Goetze, Kleinasien, 72.

²⁶ TC II 36, 30-38, BİN IV 70, 6-10.

²⁷ A. Goetze, Kleinasien 72. Kârum Turhumit'in metinlerde yazılış şekilleri için b. ve kar.Tü-ur-hu-mî-it KTS 3 b, 8, Tü-ru-ùh-mî-it TC II 52, 4, Tur₄-ùh-mî-it OIP 27, 56, 39, Tur₄-hu-mî-it KTS 55,2, İCK I 86, 33, 187, 47, Kt.f/k 183, 6, i-na Tur₄-hu-mî-it 4, 7. Kar. AKT 17, 30-32, 66, 8-16: i-na Tur₄-hu-mî-it a-na URUDU.SİG⁵ lu-ta-ir-ma a-na Kâ-ni-iš lu-bi-il₅-ma.

len bilgilere dayanılarak Turhumit'in, Wahşuşana ve Şalatuwar sırasında olabileceği düşünülebilir. Bir başka ifadeyle Turhumit'ten kalkarak Kāniş'e uğramadan, doğrudan doğruya Kayseri'nin güneyinden, Niğde bölgesinde bulunabileceğini söylediğimiz Wahşuşana'ya gelindiği ve oradan da kuzey yönünde ve yakınında bulunan Şalatuwar'a geçildiği kabul edilebilir. Kayseri'nin güneyindeki Evrek/Develi'de de eski Asur devrine ait çivi yazılı tabletlerin bulunmuş olması, böyle bir aşağıyolun varlığını göstermesi bakımından çok önemlidir. Bu nedenle Kārum Mallita'nın da buralarda ve Millidere köyü yakınlarında bir yerde aranması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4. Şalatuwar

Şalatuwar'ın Kültepe metinlerinde çok defa Wahşuşana ile birlikte geçmesi dikkati çekmektedir. Çivi yazılı metinlerde geçtiği yerler Şalatuwar'ın yerinin tesbit edilmesine yardımcı olmasalar bile, bir wabartum olarak Wahşuşana'ya idari yönden bağlı olduğunu göstermeleri bakımından çok önemlidirler²⁸. BIN IV 233 nolu metinde ise Şalatuwar'dan birisinin bu mektubun yazıldığı şehre geleceğini ve yazanın da Kāniş'e gideceği kaydedilmektedir. Şalatuwar başta Anittanın tarihi metni olmak üzere Hititçe metinlerde de geçmektedir²⁹. Çünkü Şalatuwar Anitta'nın hüküm sürdüğü devirde çok önemli bir krallıktı. Elde bulunan yazılı vesikalarn yetersizliği yüzünden bu şehrin yeri konusunda açık bilgiler edinmek olanaksız gibi görünüyorsa da, bir yandan Niğde veya o bölgeye yakın bir yerde aranması gerektiğini söylediğimiz Wahşuşana'ya yakın olması ve Kāniş'e de çok uzak olmaması nedeniyle, A. Goetze'nin teklif ettiği gibi

3 GÚ 20 ma-na
URUDU.SÍG, ša-bu-ra-am
iš-tù u₄-mì-im
ša AN.NA i-lá-qí-ú
a-na ÍTU.2.KAM
i-na Tur₄-hu-mì-[it]₄, 7.

i-na Tur₄-hu-mì-it
A-šur-ṭab a-na
^dAdad-sú-lu-li
i-ša-ḳal

²⁸ b. TC 32,6 ve kar. 9 TUG ku-ta-ni ú 3 ma-na AN.NA^{kl} wa-bar-tum ša Ša-lá-tù-ar i š -ba-at, KTH 16 A 21-23; wá-ba-ar-tum ša Ša-lá-tí-wa-ar dí-nam i-dí-in-ma Adana 237 A 1-13,

Değişik yazılışlar için kar: Ša-lá-tù [-wa-ar] 5 Ay. 2, 8,5.
Ša-lá-tí-wa-ar Gol.14, 13, BIN IV 148, 27, KTS 55 a 20.
Ša-lá-tù-wa-ar CCT IV 39 b 7, BIN VI 204, 20, Bo 289/h, 10.
Ša-lá-tù-ar BIN IV 6, 6, VI 261, 5, KTP 440, 5.

²⁹ Bel. X/39 An. 76.

Kızılırmak ve onun kavsi içerisinde aranan şehirlerle adı birlikte geçtiğinden, orta Kızılırmak çevresinde değil, fakat Niğde'nin doğusunda bir yerde bulunabileceğini düşünmek herhalde gerçeklere en uygun düşen bir görüş olmalıdır³⁰.

5. Kârüm Nahria

Yukarıda sözünü ettiğimiz bu ticaret merkezlerinden birisi de Dicle ve Habur nehirlerinin birleştiği yerde bulunan Nahria'dır. Şırnak İl teşkilatı içerisinde, Yanıkkale olarak geçen ve 1972/73 yılları arasında askerlik görevimi yaparken inceleme fırsatını bulduğum bu höyük Silopi İlçesi sınırları içerisinde ve İlçe Merkezinden yaklaşık 14 Km. güney-doğuda bulunmaktadır³¹. Höyük etrafında yapılan yüzeysel araştırmalar sonucu toplanan keramik parçaları, Yanıkkalenin sürekli iskan gördüğünü ortaya koymaktadır. Jandarmanın kontrolü altındaki bölgede bulunduğundan dolayı bugüne kadar tahrip görmemiş ve hakkında da belki bu nedenle şimdiye kadar hiçbir şey yazılmamıştır. B. Landsberger tarafından Mardin yöresinde bulunabileceği öne sürülen ve çivi yazılı metinlerde bazen Nihria va arasına da Nahria gibi değişik yazılışlarla karşımıza çıkan bu ticaret merkezinin Yanıkkale olması olasılığı bu nedenle çok kuvvetlidir³². Anadoluda bulunan ve üzerlerinde araştırmalar yapılarak sonuçları gün ışığına çıkarılan höyük adlarının çok defa kara-, kül ve yanık- gibi sıfatlarla başlamış olması, yukarıda öne sürülen bu tezi bir başka yönden doğrulamaktadır. Konya yakınlarındaki Karahöyük ile Kayseri İl sınırları içinde bulunan Kültepe bunlardan yalnız ikisidir. A. Goetze'nin Kleinasien 72 de, yukarı Mezopotamya'da bir yerde olabileceğini söylediği Kârüm Nahria Asur ile Anadolu arasında bir köprü rolü oynuyordu³³. Aşağıda transkripsiyon ve tercümesiyle birlikte ele alacağımız Kayseri müzesinde bulunan

³⁰ A. Goetze, Kleinasien, 72. ve kar. AKT. 64 1-12:

i-na 2/3 ma-na KÜ.BARBAR
ša ik-ri-bi -a
ša i-lí-bi₄-a
i-ba-ši-ú
i-na Ša-lá-tù-wa-ar
i-na e-ra-bi₄-a.....

1 ma-na 1 1/2 GÍN
KÜ.BABBAR a-na ša
ik-ri-bi-a i-lá-ak

³¹ Bak Harita 2 ve 3.

³² B. Landsberger, Bel III/10, 217 ve An. 32. Yazılış şekilleri için b. Na-ah-ri-a BIN IV 206 (= EL 210) A 3,9 Ni-ih-ri-a KTS 12, 23 a-na kâ-ri-im Ni-ih-ri-a-e-im a šu-mi Šu-lîstar áš-qúl EL II s. 179.

³³ A. Goetze, Kleinasien, 72 vd.

bir tablet bu gerçeği doğrulamakta ve Kârum Nahria'nın Yanikkale olabileceği tezini kuvvetlendirmektedir³⁴.

No. 2 (Kayseri 5064)

Öy. 1	1/2 ma-na kaspam şa-ru-pá-am	— 1/2 mina artılmış gümüşü
	i-şér-er İš-me ^d Adad	— İšme- ^d Adad'dan
3	Ša-lim-A-šùr i-šu	— Šalim-Aššur alacaktır.
	i-şé-er a-sí-ri	— Esirlerin üzerine
	qá-sú [ša-] ak-na-at	— eli konuldu. ³⁵
6	a-šar a-sí-ri i-du-nu	— esirleri sattığı yerde
	kasap ^{ap} -šu i-da-šu-um	— gümüşünü ona verecek.
	a-sí-ru a-šu-mì	— Esirler İšme- ^d Adad'ın
9	İš-me- ^d Adad eq-lam	— adına ülkeyi
	i-lu-ku ta-a-sú	— dolaşacak. Šalim-Aššur'un
K.	ša a-dí Na-ah-ri-a	— Nahria'ya kadar (olan)
Ay. 12	ša Ša-lim-A-šùr	— yol ücretini
	İš-me- ^d Adad ú-ma-lá	— İšme- ^d Adad verecek.
	e-ri-ib-ta-šu	— Nahria'nın
15	ša Na-ah-ri-a Ša-lim-A-šùr	— girişi vergisini Šalim-Aššur
	e-pa-ál İGÍ [Šu-] Su-en ₆	— ödeyecek. Tanık : Šu-Su'en,
	İGÍ [Šu-] Ku-bi-im	— tanık : Šu-Kūbum.

³⁴ Kayseri müzesinin 5064 evn. numarasında kayıtlı olan bu tablet 1965 yılında satın alma yoluyla müzeye kazandırılmış olup 4.7x4.6x1,8 dir.

³⁵ asirum "esir" AHW. 74 a, a-sí-ra-am dannam ša emūqim TC 3, 98, 16. Kar. qá-šu i-na TÚG. HÍ.A iš-ku-un CCT II 37 a 25-26.
i-ş é-er lu-qú-tim K. Hecker GKT 103 c 9.

ša qá-tí A-bu-um-A-šùr ù A-du-da ša-ak-na-at-ni KTBL. 5, 17-19.
ki-ma qá-tum lá i-ša-ku-nu TC 3, 53, 14, a-na qá-té-e me-er-e
A-šur-ma-lik KTS 23, 34-35, qá-tí tamkârim KTS 6, 31-32
qâtum šakânum "el koymak" AHw 909.